

Asia: VN/8915/2024

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta?

-

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa palveluprosessista?

Esitetyt muutokset eivät johda siihen, että työttömät työnhakijat saisivat vaikuttavampaa palvelua. Tämä johtuu siitä, että esitetyt muutokset eivät paranna työllisyysalueiden taloudellisia resursseja tuottaa tai ostaa tarkoituksenmukaisia ja tarpeellisia työllistämispalveluita.

2. Koetteko alkuhaastattelun järjestämisen määräajan pidentämisen viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään kannatettavana?

Muutos helpottaa jonkin verran alkupalveluissa palveluruuhkaa, tai ehkäisee ruuhkan syntymistä, ja sen takia muutos on kannatettava. Vaikutusta työllistymiseen muutoksella on kuitenkin vaikea nähdä.

Ne työttömät työnhakijat, joiden työkyky ja osaaminen antaa valmiudet työn hakuun ja uuden työn löytämiseen, eivät odota työvoimaviranomaisen yhteydenottoa. Muutos ei kuitenkaan lisää viranomaisen käytettävissä olevia keinoja ja resursseja auttaa niitä työnhakijoita, joilla on haasteita työkyvyn tai osaamisen suhteen.

Muutoksen mahdollinen negatiivinen seuraus voi olla se, että työttömyysturvalausunnon toimittaminen etuuden maksajalle ja näin etuuden saaminen maksuun hidastuu. Näin voi käydä tilanteissa, joissa lisäselvitystarpeita ei ole, mutta järjestelmä ei jostain syystä saa automaattista lausuntoa työttömyysetuuden maksajalle lähetettyä. On seurattava tarkasti sitä, ettei lausunnon antamisajat pitene perusteettomasti muutoksen seurauksena.

On syytä myös huomata, että kotoutumislaissa alkukartoitus säädetään tehtäväksi kahden kuukauden sisällä, mikä on ristiriidassa järjestämislain aikataulun kanssa.

3. Onko täydentävien työnhakukeskustelujen perustuminen asiakkaiden palvelutarpeeseen mielestänne tarkoituksenmukaista?

Harkinnan lisääminen lisää joustavuutta, mikä hyödyttää sekä TE-palveluissa työskenteleviä että heidän asiakkaitaan. Pohjoismaiseen palvelumalliin ei ole missään vaiheessa ollut riittävästi resursseja.

Asiantuntijalla tulee olla mahdollisuus harkita, onko asiakkaan tilanteessa täydentäville työnhakukeskusteluille tarvetta vai voidaanko asiakasta palvella tehokkaammin muilla keinoin. Laissa ei tarvitse määritellä, kuinka usein asiakkaita tulee täydentävästi kontaktoida, mutta asiakkaiden tasavertaisen palvelun takaamiseksi suunnitelman päivitysten aikaväli on hyvä laissa säilyttää.

4. Näettekö nykyisestä muistutuskäytännöstä luopumisen ja työnhaun voimassaolon päättyminen ensimmäisestä asioinnin laiminlyönnistä kannatettavana?

Muistutus- ja laiminlyöntiprosessi aiheuttaa hallinnollista taakkaa, mutta työnhakijoiden oikeusturvan näkökulmasta vaihtoehtoista tapaa tiedottaa uhkaavasta karensista on vaikea keksiä.

Työnhakijan on saatava varmuudella selväksi, että työnhaku ja oikeus työttömyysetuuteen katkeaa, mikäli jättää asioimatta työvoimaviranomaisen kanssa tämän edellyttämällä/ilmoittamalla tavalla. Kielellisten ja muiden asioinnin haasteiden vuoksi monien työnhakijoiden kohdalla on suuri riski siihen, että työvoimaviranomaisen puhelinhaastattelun merkitystä ei ole ymmärretty. Näin ollen työnhaun katkeamisia tapahtuisi ilman asiakkaan tarkoitusta ja ymmärrystä.

5. Koetteko työllistymissuunnitelmien sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

Asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun kannalta laissa on perusteltua määritellä työllistymissuunnitelmien vähimmäisisältö tai reunaehdot. Määrittelyn on kuitenkin oltava riittävän joustava, jotta työllistymissuunnitelmat voidaan tehdä kunkin työnhakijan tosiasiallisesta tilanteesta lähtien.

Jonkinlainen määrittely auttaisi myös työnhakijaa valmistautumaan alkuhaastatteluun, kun jo ilmoittautumisvaiheessa kävisi ilmi, mitä työllisyysuunnitelmaan kirjataan. Edelleen määrittely

helpottaisi palvelun arviointia ja seuranta. Oleellisinta on kuitenkin se, että työnhakijan tarpeet ovat toiminnan keskiössä.

6. Koetteko asiakkaiden palveluprosessiin sisältyvien asiakastapaamisten sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

Asiakastapaamisten tulee perustua asiakkaan palvelutarpeeseen, ja alkuhaastattelun, työnhakukeskustelun tai täydentävän työnhakukeskustelun muotoutumisen tulee nojata asiantuntijan ammattitaitoon ja harkintaan.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuutta koskevista muutoksista?

2. Näettekö, että alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisen yhteydessä arvioitavissa seikoissa on huomioitu oleelliset tekijät?

-

3. Tukeeko työnhakuvelvollisuutta koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen ja tietyistä poikkeuksista luopuminen työnhakuvelvollisuuden tarkoituksenmukaista asettamista?

-

4. Työnhakuvelvollisuuteen ehdotettavat muutokset tuovat tietyt asiakasryhmät (esim. osa-aikatyössä olevat sekä henkilöt, joilla on tiedossa myönteinen muutos työnhaun tilanteeseen) yleisen työnhakuvelvollisuuden alentamisen kriteerien piiriin. Näettekö tämän kannatettavana?

-

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työtarjouksiin tehtävistä muutoksista?

Ei pidä käyttää termiä ”työtarjous”, kun ei tarkoiteta työtarjousta vaan kehotusta tai määräystä hakea avointa työpaikkaa. Parempi ilmaisu olisi esimerkiksi työnhakuosoitus.

”Työtarjousten” tulee ehdottomasti olla työllistymissuunnitelman mukaisia ja täyttää osoitettua työnhakuvelvollisuutta. Ylimääräisten tai rinnakkaisten prosessien rakentaminen on järjetöntä viranomaisen liian vähäisten resurssien käyttöä, ja aiheuttaisi mittavaa sekaannusta työnhakijoiden keskuudessa.

Huomattavasti olennaisempaa olisi varmistaa riittävät palvelut työnhakijoille, joilla on puutteita työnhakutaidoissa tai työelämävalmiuksissa.

2. Tukeeko työtarjouksiin heti työnhaun alusta alkaen ehdotettava velvoittavuus työllistymistä ja työtarjousmenettelyn tarkoituksenmukaista toimeenpanoa?

-

3. Selkeyttääkö työtarjouksiin ehdotetut muutokset kokonaisuutena työtarjouksia koskevaa sääntelyä?

Esityksen perusteella työtarjouksia koskeva sääntely ei selkeytyisi vaan päinvastoin tekisi järjestelmästä sekavamman ja synnyttäisi turhaa hakemustehtailua, joka kuormittaisi niin viranomaista, työnhakijaa kuin työnantajiakin.

1. Onko teillä lausuttavaa työnhakijalle tai työvoimaviranomaiselle ehdotetusta velvollisuudesta työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen palvelualustalla?

Esitys sisältää merkittävän riskin asiantuntijoiden ylikuormittumiselle ja työmotivaation katoamiselle.

Suurimmassa palvelutarpeessa olevilla työnhakijoilla on puutteita esimerkiksi kielitaidossa, luku- ja kirjoitustaidossa sekä digitaidoissa. Työnhakijoilla ei välttämättä ole välineitä ja taitoja asioida Työmarkkinatorilla vastaanottamassa viestejä, vaikka viranhaltija profiilin tekisikin.

Mikäli työnhakuprofiilin tekeminen ei ratkaise työnhakijan työllistymisensä esteitä, mutta kuluttaa huomattavan paljon viranomaisen työaikaa, tehty työ on täysin turhaa ja asiantuntijoiden osaamista väheksyvää.

2. Onko teillä lausuttavaa työnhakijoiden työnhakuprofiilissa olevien henkilötietojen (koulutus, työkokemus, muu osaaminen ja työtoiveet) julkaisemisvelvollisuudesta ehdotetussa muodossa julkisena tietopalveluna?

-

3. Onko teillä lausuttavaa työnhakuprofiilien tietovarantoa koskevista muutoksista?

-

4. Onko teillä muuta lausuttavaa palvelualustaa tai työnhakuprofiileja koskeviin muutoksiin?

-

1. Onko teillä lausuttavaa koulutusta vailla olevia nuoria koskevista muutoksista? Erityisesti Opetushallitusta ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta pyydetään muun ohella arvioimaan esitettyjen muutosten kohderyhmien suuruutta, koska työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole ollut käytettävissään tähän tarvittavia tilastotietoja.

-

2. Onko teillä lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevista muutoksista?

-

3. Onko teillä lausuttavaa muista työttömyysturvamuutoksista?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työllisyysvaikutusarvioihin?

-

2. Onko teillä lausuttavaa liittyen työvoimaviranomaisvaikutuksiin?

-

3. Onko teillä lausuttavaa muista vaikutusarvioista?

-

Muuta lausuttavaa?

-

Mauriala Vesa

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry - Saila Ruuth, toimialuejohtaja.